

Bartha-Vámos László

Építési termékek – Hangsúly a teljesítményen

Két éve – 2011. április 4-én – megjelent az Európai Unió Hivatalos Lapjának (Official Journal) L 88. számában az építési termékek forgalmazására vonatkozó harmonizált feltételek megállapításáról szóló 2011. március 9-i 305/2011/EU rendelet. Ennek 2013. július 1-i teljes körű hatályba lépése mind a gazdasági szereplők, mind a hatóságok tevékenységét alapvetően befolyásolja. A tanulmány célja, hogy az építési termékek gyártói, forgalmazói, tervezői, kivitelezői, felhasználói, továbbá a tűzvédelmi és piacfelügyeleti hatóságok képviselői, a hatósági és szakhatósági eljárások során, a gyakorlatban is hasznosítható információkat kapjanak.

Hazai jogszabályok – összefüggések

Az építési termékek forgalomba hozatalának, forgalmazásának, beépítésének feltételeire több jogszabályban van követelmény, illetve hivatkozás más jogszabályokban meghatározott előírásokra, ami szükségessé teszi a jogi normák és a köztük lévő összefüggések megismerését.

Jogalkotási elvek

A jogalkotási elvek szerint amit egy magasabb szintű jogszabály már tartalmaz, az nem ismételtető meg más jogszabályban, arra csak hivatkozni, utalni lehet. Emiatt a Magyarországon közvetlenül alkalmazandó EU rendeletben használt fogalmak és szabályok magyar jogszabályokban való megismétlésére, annak érdekében, hogy a jogalkalmazóknak elegendő legyen egy joganyagot részletesen megismerni, alapvetően nem volt lehetőség.

Az építési termékek forgalomba hozatalával, forgalmazásával, betervezésével, beépítésével összefüggésben legalább a következő jogszabályok ismerete szükséges:

- az építési termékek forgalmazására vonatkozó harmonizált feltételek megállapításáról és a 89/106/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2011. március 9-i **305/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet** (EU rendelet),
- a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló **1996. évi XXXI. törvény** (Ttv.),
- az épített környezet alakításáról és védelméről szóló **1997. évi LXXVIII. törvény** (Étv.),
- az építési termék építménybe történő betervezésének és beépítésének, ennek során a teljesítmény igazolásának részletes szabályairól szóló **275/2013. (VII. 16.) Korm. rendelet** (Ép. Kr.),
- az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról szóló **28/2011. (IX.6.) BM rendelet** (OTSZ).

Az EU rendelet 2011. április 4-i megjelenését követően Magyarországon is megkezdődött a felkészülés az új jogszabály bevezetésére a magyar jogszabályok módosítására, és új alkotására. 2013. első félévben sor került a Ttv. módosítására, mely során megtörtént

- az építési termékekre, tűzoltótechnikai termékekre, tűz- vagy robbanásveszélyes készülékekre, gépekre, berendezésekre vonatkozó előírások pontosítása,
- az építményszerkezet fogalmának és
- tűzvédelmi követelményeknek való megfelelés igazolás módszereinek bevezetése.

Tűzoltótechnikai termék → építési termék

Lényeges változás, hogy egyértelműen elhatárolásra kerültek az építési termékek és a tűzoltótechnikai termékek. 2013. július 1-et követően csak azok a termékek tartoznak a tűzoltótechnikai termékek fogalmába, amelyek nem építési termékek (Ttv. 4. § h) pont). Ezzel kikerültek a tűzoltótechnikai termék fogalmából többek között a beépített tűzjelző és tűzoltó berendezések, a föld feletti, föld alatti és fali-tűzesapok. E termékek forgalomba hozatalához 2013. július 1-et követően nem tűzvédelmi megfelelőségi tanúsítvány (TMT) vagy BM OKF forgalmazási engedély, hanem teljesítménynyilatkozat szükséges. A teljesítménynyilatkozat tartalmát az EU rendelet 6. cikke és III. melléklete, továbbá az Ép. kr. 5. §-a és 1. melléklete határozza meg. A 2013. július 1. előtt kiadott TMT-k és forgalmazási engedélyek lejáratukig, de legkésőbb 2015. július 1-ig érvényesek (Ttv. 48. § (2) bekezdés).

Gyakorlati példával illusztrálva a jogi előírásokat nézzünk meg két terméket – egy tűzjelző központot és egy sprinklerszivattyút –, melyek mindegyikét tűzoltótechnikai terméként kezeltünk 2013. július 1-et megelőzően.

Tűzjelző központ

A tűzjelző központra van honosított harmonizált szabvány, az MSZ EN 54-2:2009 (Tűzjelző berendezések. 2. rész: Tűzjelző központ). A forgalmazásához, beépítéséhez 2013. július 1. előtt alapvetően Tűzvédelmi Megfelelőségi Tanúsítványt (TMT) kértek és fogadtak el a tűzvédelmi hatóságok, illetve TMT-ként elfogadható volt az Európai Unió (EU) területén Bejegyzett Testület (Notified Body) által kiadott megfelelőségi tanúsítvány, ami igazolta, hogy a tűzjelző központ az EN 54-2 szabványnak megfelel. A szabványok ZA melléklete – amennyiben van – meghatározza, hogy a termék mely uniós irányelv vagy rendelet hatálya alá tartozik, és a megfelelőségét – teljesítmény állandóságát – milyen módon kell igazolni. A tűzjelző központ esetén a szabvány ZA melléklete az építési termékekre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló 1988. december 21-i 89/106/EGK tanácsi irányelvre (röviden: CDP (Construction Products Directive)) hivatkozik. A megfelelőség igazolásának módozataként a CPD III. melléklet 2. pont szerinti (1)-es rendszert határozza meg, vagyis egy elismert tanúsító szerv által kiadott megfelelőségi tanúsítványt különböző feltételek alapján. 2013. július 1-et követően a tűzjelző központ, mint építési termék forgalomba hozatalához az EU rendelet és az Ép. Kr. 1. melléklet 10. fejezet 1. pont szerinti teljesítménynyilatkozatot kell kiállítani, ami az EU rendelet V. melléklet 1.2 pont szerinti (1)-es rendszeren és az abban foglalt követelményeken alapul.

Sprinklerszivattyú

A sprinklerszivattyúkra nincs honosított harmonizált szabvány, bizonyos követelmények megtalálhatók szabványokban – például az MSZ EN 12845:2004+A2:2009 (Beépített tűzoltó berendezések. Sprinklerberendezések. Tervezés, kivitelezés és karbantartás) szabvány 10. pontja: Szivattyúk, de a termékre vonatkozó szabvány (prEN 12259-12 (Beépített tűzoltó rendszerek. Sprinkler- és vízködrendszerek részegységei. 12. rész: Sprinklerszivattyúk) még kidolgozás alatt van. 2013. július 1. előtt a sprinklerszivattyúra, mint tűzoltótechnikai termékre, vizsgálatok alapján a BM OKF adott ki forgalomba hozatali engedélyt. A 2013. július 1-et követően forgalomba hozott sprinklerszivattyúk, mint építési termékek teljesítménynyilatkozat alapján hozhatók forgalomba. Harmonizált szabvány hiányában a teljesítménynyilatkozatnak európai műszaki értékelésen – volt Európai Műszaki Engedély (ETA) –, vagy nemzeti műszaki értékelésen (volt Építőipari Műszaki Engedély (ÉME) – kell alapulnia, az EU rendelet és az Ép. Kr. alapján. Ezen felül a szivattyúknak mint gépeknek meg kell felelniük a gépekről és a 95/16/EK irányelv módosításáról (átdolgozás) szóló 2006. május 17-i 2006/42/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek (gépek irányelv) is, vagyis

gyártói EK-megfelelési nyilatkozatot kell a szivattyúhoz mellékelni a gépek irányelv különösen annak 5., 7. és 12. cikk (1)-(2) bekezdése szerint. Az EU szabályai lehetővé teszik, hogy egy terméket, amelyet egy EU tagállamban az ott hatályos előírások szerint forgalomba hoztak, szabadon forgalmazható legyen más EU tagállamban is. Ezt a lehetőséget a Ttv. 13. § (5) bekezdése és az Ép. kr. 10. § is biztosítja azzal a kikötéssel, hogy a forgalomba hozatal helye szerinti EU tagállam előírásainak a magyar előírásokkal egyenértékű védelmet kell biztosítaniuk. A védelem egyenértékűségét a BM OKF, mint tűzvédelmi hatóság vizsgálhatja.

Építményszerkezetek

Alapvetően nem új előírás, hogy az építményszerkezetek tűzvédelmi követelményeknek (tűzvédelmi osztály, tűzállósági határérték) való megfelelését igazolni kell, már 2013. július 1-et megelőzően is volt rá előírás az éppen hatályos OTSZ-ben. Az viszont újdonság, hogy a tűzvédelemmel összefüggésben, a Ttv. keretei között

- az „építményszerkezet” mint fogalom definiálása megtörtént (Ttv. 4. § u) pont), és
- a tűzvédelmi követelményeknek való megfelelés igazolás módszerei kibővültek (Ttv. 13. § (4) bekezdés).

Az OTSZ már eddig is tartalmazta a tűzvédelmi követelmények vizsgáló laboratórium általi, vagy EuroCode méretezés alapján történő igazolását. Ezen módszerek mellett lehetőség van az építményszerkezet tűzvédelmi követelményeknek való megfelelését igazolni

- szakértői intézet vagy akkreditált vizsgáló laboratórium igazolásán alapuló építési napló bejegyzéssel,
- a jogszabályi előírásoknak való megfelelést igazoló építési napló bejegyzéssel, amennyiben az adott építményszerkezet (összetétel, rétegrend, stb.) tűzvédelmi teljesítményét jogszabály meghatározza, vagy
- jogszabályban meghatározott esetekben tűzvédelmi szakértő nyilatkozatával.

Ez utóbbi lehetőség – a tűzvédelmi szakértői nyilatkozat – célja, hogy bizonyos alacsony kockázatú építményeknél, vagy meglévő építményszerkezetek módosítása esetén, illetve bontott, természetes vagy egyedi építési termékek felhasználásával létrehozott építményszerkezeteknél, amikor a laborvizsgálat vagy az EuroCode méretezés nem kivitelezhető, a tűzvédelmi követelményeknek való megfelelés igazolása szabályozott keretek között legyen megoldható.

Építési termékek – építményszerkezetek

Az építési termékek forgalmazásának, beépítésének szabályait az új jogszabályok rendezik, az építményszerkezetek tűzvédelmi követelményeknek való megfelelés igazolását egyértelműen szabályozzák. Felmerülhet a kérdés, hogy a hatóságok hogyan fogják kezelni, milyen iratokat fognak kérni azokra az építési termékekre, építményszerkezetekre, esetleg rendszerekre, amelyek a két fogalom határterületén helyezkednek el, mi különbözteti meg az építményszerkezetet az építési terméktől. A válasz alapvetően a fogalmak magyarázatában található.

Fogalmunk van

1. Az építési terméknek vagy készletnek egy gyártója van, egy tranzakció keretében történik a vevő részére történő átadása, az építményekbe vagy azok részeibe állandó jelleggel kerül beépítésre, és teljesítménye befolyásolja az építmény teljesítményét.

2. Építményszerkezetnek – a Ttv. szerint – jelenleg csak azokat az építményt alkotó elemeket tekintjük, amellyel szemben tűzvédelmi követelmény van és építési termékekből áll.
3. Fontos, hogy az *építményszerkezetet* ne keverjük össze a *készlettel*, ami olyan építési termék, melyet egyetlen gyártó, legalább két külön elemből álló együttesként hoz forgalomba, és **azokat össze kell szerelni** ahhoz, hogy az építménybe be lehessen építeni.

Az építményszerkezetekre vonatkozó tűzvédelmi követelményeket alapvetően az OTSZ határozza meg (16. melléklet táblázatai), viszont a táblázatokban szereplő „Szerkezet megnevezése” cím nem minden esetben építményszerkezetre utal. Az építési termék fogalma alapján vizsgálni kell, hogy a „szerkezet” ténylegesen építményszerkezet-e és nem építési termék. Például a tűzgátló nyílászárók, tűzgátló tömítések, tűzgátló csappantyúk alapvetően építési termékek.

Gyakorlati példán keresztül vizsgáljuk meg egy téglá, az abból épített fal, továbbá egy homlokzati hőszigetelő rendszer forgalmazásának, beépítésének 2013. július 1-et követő feltételeit a tűzvédelmi szempontokat figyelembe véve.

Tégla mint építési termék

A téglára, mint építési termékre van honosított harmonizált szabvány – MSZ EN 771-1:2011 (Falazóelemek követelményei. 1. rész: Égetett agyag falazóelemek) –, melynek ZA melléklete alapján a megfelelés (teljesítmény) igazolás módozataként a 2+ rendszert állapítja meg, ami az EU rendelet V. melléklete alapján a gyártó által kiadott teljesítménynyilatkozat. Ez a szabvány, EU rendelet és az Ép. kr. alapján kiadott gyártói teljesítménynyilatkozat nem tartalmaz a tűzállósági határértékre vonatkozó adatot. A téglából készült falszerkezetre viszont van ilyen előírás – például B REI 45 –, amit igazolni kell. A falszerkezet viszont nem építési termék, hanem építményszerkezet, melyet többféle építési termék alkot. A falszerkezet tűzvédelmi követelményeknek való megfelelését a Ttv. 13. § (4) bekezdés szerint lehet igazolni.

Homlokzati hőszigetelő rendszerek

A homlokzati hőszigetelő rendszereket, a falszerkezethez hasonlóan, többféle építési termékből hozzák létre (hőszigetelő lap, ragasztó, vakolat, stb.), külön-külön az építési termékeknek rendelkezniük kell teljesítménynyilatkozattal, ami a forgalmazás alapfeltétele. Az OTSZ 332. § (3) bekezdése a szintszámok függvényében meghatározza az épületek homlokzati tűzterjedési határértékét, melyet az építési termékek teljesítménynyilatkozatai nem tartalmaznak. A homlokzati hőszigetelő rendszer, nem tipikus építményszerkezet, azonban a Ttv. építményszerkezet fogalma szerint annak tekintendő. A tűzvédelmi követelményeknek (OTSZ 332. § (3) bekezdés) való megfelelését a Ttv. 13. (4) bekezdése szerint kell igazolni, ami jelenleg az a) (*Magyarországon vagy az Európai Unióban akkreditált vizsgáló laboratórium által elvégzett vizsgálati jelentés vagy az ez alapján kiadott nyilatkozat*) vagy a c) (*szakértői intézet vagy akkreditált vizsgáló laboratórium igazolásán alapuló építésnapló-bejegyzés*) bekezdés szerinti lehetőség.

Függetlenül attól, hogy építményszerkezeetről, vagy építési termékről beszélünk a vele szemben támasztott tűzvédelmi követelményeket igazoltan teljesíteni kell, ezen igazolás módját határozza meg a fogalmak szerinti besorolás.

Hatósági eljárások

A BM OKF és a katasztrófavédelmi kirendeltségek ellenőrizhetik a forgalomba hozott, beépített építési termékek tűzvédelmi, biztonságossági követelményeknek való megfelelését. Ez az ellenőrzés elsősorban a termékekre vonatkozó iratok vizsgálatára, értékelésére terjed ki. A megfelelés (teljesítmény) igazolásának módját a forgalomba hozatal időpontja határozza meg. 2013. július 1. előtt megfelelési tanúsítvány és/vagy szállítói megfelelési nyilatkozat, 2013. július 1. után teljesítménynyilatkozat szükséges a forgalmazáshoz. Az iratokat a gyártónak kell biztosítani a termék mellé, melyet a további forgalmazás során a viszonteladónak a megrendelők, vevők rendelkezésére kell bocsátani.

Az építményszerkezetek tűzvédelmi követelményeknek való megfelelését a BM OKF-nek vagy a katasztrófavédelmi kirendeltségeknek piacfelügyeleti eljárás keretében nincs hatásköre vizsgálni. Használatbavétel során a tűzvédelmi szakhatóságként eljáró tűzvédelmi hatóság köteles vizsgálni az építményszerkezet tűzvédelmi követelményeknek való megfelelésének igazolását. Amennyiben ilyen, a jogszabályokban meghatározott igazolás az építményszerkezetre vonatkozóan nem kerül benyújtásra, a tűzvédelmi szakhatóság a használatbavételhez nem járul hozzá.

Az építési termékek beépítésének, az építményszerkezetek létrehozásának ellenőrzése alapvetően nem a tűzvédelmi hatóság feladata. A jelenleg hatályos, az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet (továbbiakban: Kr.) 22. § (1) bekezdése alapján az építésügyi hatóság engedélyéhez vagy az építésfelügyeleti hatóság tudomásulvételi eljárásához kötött építési tevékenység az 1. mellékletben meghatározott tartalmú kivitelezési dokumentáció alapján végezhető. Az 1. melléklet 5.1.3.4. pontja szerint a tűzvédelmi dokumentáció tartalmazza az alkalmazott épületszerkezetek tűzvédelmi paramétereire vonatkozó megoldásokat. Emellett a Kr. 22. § (2) bekezdése szerint a kivitelezési dokumentáció meghatározza az építmény részévé váló összes anyag, szerkezet, termék, berendezés helyzetét, méretét, minőségét, mérettűrését. Az építkezés során, a kivitelezési dokumentáció tartalmának ellenőrzésére a területileg illetékes építésügyi és építésfelügyeleti hatóság rendelkezik hatáskörrel.

Tanulmányom nem terjed ki az egyedi építési termékek teljesítményének igazolására.

Barta-Vámos László tű. százados

BM OKF Országos Tűzoltósági Főfelügyelőség, Tűzvédelmi Főosztály

Hivatkozott fogalmak

Tűzoltótechnikai termék

A tűz észlelésére, jelzésére, oltására, a beavatkozás megkönnyítésére, a tűzkár csökkentésére vagy a tűz terjedésének megakadályozására alkalmazott berendezés, eszköz, a tűzoltó készülék, oltóanyag, a tűzoltóság által a tűzoltás műszaki mentés során használt jármű, felszerelés, hírközlő eszköz, védőeszköz, amely nem tartozik az építési termékek forgalmazására vonatkozó harmonizált feltételek megállapításáról és a 89/106/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2011. március 9-i 305/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 305/2011/EU rendelet) hatálya alá.

Építési termék

Bármely olyan termék vagy készlet, amelyet azért állítottak elő és hoztak forgalomba, hogy építményekbe vagy építmények részeibe állandó jelleggel beépítsék, és amelynek teljesítménye befolyásolja az építménynek az építményekkel kapcsolatos alapvető követelmények tekintetében nyújtott teljesítményét;

Készlet

Egyetlen gyártó által, legalább két külön elemből álló együttesként forgalomba hozott építési termék, amelyet össze kell szerelni ahhoz, hogy az építménybe be lehessen építeni;

Építményszerkezet (épület- vagy műtárgyszerkezet)

Az építmény építési termékekből meghatározott céllal összeépített olyan eleme, amellyel szemben tűzvédelmi követelmény létezik.

Forgalomba hozatal

Az építési terméknek az uniós piacon első alkalommal történő forgalmazása.

Forgalmazás

Az uniós piacon valamely építési termék gazdasági tevékenység keretében történő rendelkezésre bocsátása értékesítés vagy használat céljára, akár ingyenesen, akár ellenérték fejében.

Gyártó

Az a természetes vagy jogi személy, aki az építési terméket gyártja, vagy aki saját nevében vagy védjegye alatt egy ilyen terméket terveztet vagy gyártat és értékesít.

Forgalmazó

az értékesítési láncban a gyártótól vagy importőrtől eltérő természetes vagy jogi személy, aki forgalmazza az építési terméket.

Műszaki előírás

műszaki tartalmú alapidokumentum, mely lehet európai uniós jogi aktus, jogszabály, harmonizált, európai vagy nemzeti szabvány, európai műszaki értékelés, nemzeti műszaki értékelés, hatályos építőipari műszaki engedély vagy műszaki irányelv.

Teljesítménynyilatkozat

Az építési termék gyártója által kiállított olyan dokumentum, amely az építési termék teljesítményét a termékre vonatkozó műszaki előírásnak megfelelően, hitelesen igazolja.